

► SLOVENSKI MUČENCI 20. STOLETJA

Besede imajo svojo težo, če trden mož zapiše o svojem očetu takole: »Moj oče je bil resnično mož trdne vere. Iz te je izhajala njegova ljubezen do bližnjega, da si je prizadeval pomagati, kjer se je dalo. Oboje: vero in ljubezen do bližnjega je živel. In moje prepričanje je, da je mučenec, da je umrl mučeniške smrti. Ko je bil na čelu *Zimske pomoči*, je tem bolj skrbel za reveže kot za nas, za svojo družino.«

Narte (Lenart) Velikonja se je rodil 8. junija 1891 v Dolu pri Otlaci na Primorskem. Po osnovni šoli je opravil gimnazijo v Gorici. Bil je prefekt v goriškem Alojzijeвиšču in potem tudi prefekt v ljubljanskem Marijanišču. Po maturi je na Dunaju študiral pravo; družil se je s slovenskimi študenti in politiki ter sodeloval v visokošolskem društvu *Danica*. V domači družini je prejel trdno krščansko vzgojo, ki je poslej bila temeljna smer njegovega življenja. Kot dijak in študent je imel priložnost prisluhniti ognjevitim govorom Janeza Evangelista Kreka, ob Kreku je zorela njegova socialna misel. Ko so mu kasneje, med drugo svetovno vojno, zapuili predsedstvo *Zimske pomoči za begunce*, ga je prav ta socialna misel vodila, da je imel pravi čut

za resnično potrebne, ne glede na njihovo prepričanje.

Odgovoren in vesten

Po prvi svetovni vojni se je zaposlil kot pravni izvedenec pri ljubljanski vladi. Poročil se je z Ivano Jeglič, nečakinjo ljubljanskega škofa Jegliča. Rodilo se je kot trinajst otrok. Uveljavil se je kot pisatelj, zelo aktivno je sodeloval v skoraj vseh katoliških prosvetnih organizacijah, povsod so poznali njegovo vestnost in odgovornost.

Leta 1933 mu je bolezen načela zdravje in mu pustila ohromelost na desni roki in nogi. Med drugo svetovno vojno je opravljal odgovorno službo predsednika *Zimske pomoči za begunce*. V tem času se je javno izrekel zoper komunizem in tako imenovano Osvobodilno

NARTE VELIKONJA

fronto. V svojih idejnopolitičnih spisih in na radiu je v tem smislu odločno nastopal. Predavanja so delno izšla pod naslovom *Malikovanje zločina*.

Jasno o komunistih

Sicer pa je bil Velikonja v svojih pogledih na komunizem ter na revolucijo jasen in odločen. Pozimi 1943–1944 je napisal zelo obširno pismo pisatelju Franu Saleškemu Finžgarju, ki je kot upokojeni župnik deloval v

Trnovem v Ljubljani; z njim je namreč Velikonja veliko sodeloval pri literarnem mesečniku *Dom in svet*. Spomnil je, kako so komunisti začeli z nasiljem; ubili so nekaj študentov, na primer Jaroslava Kiklja in Janeza Pavčiča. Potem je zapisal: »Nato je bil ustreljen Ehrlich, nato so bili od vaških delomrznežev ustreljeni župnik Komljanec in ostala duhovščina. Mene najbolj razjezi, da jim očitajo, da so izdajali.«

In v nadaljevanju je Velikonja razmišljal: »Komunisti ne trpe in ne bodo trpeli ob sebi ljudi, ki niso njihovega mnenja. Jaz imam vpogled v to kuhinjo. Likvidirali bodo počasi vse simpatizerje, ki jim bodo neprijetni. Iz vsega tega vidim konec krščanskih socialistov in vseh duhovnikov in tudi drugih, ki danes simpatizirajo z njimi.«

In še naprej njegova misel: »Vidim in vem, da komunistu ni za narod, temveč za oblast, ne razumem pa, da marsikdo, ki mu pomaga, tega ne vidi ali noče videti. Komunistu vendar ni za slovenski narod, ne za slovenstvo.« Tako torej Narte Velikonja. To njegovo prepričanje je kasneje dobilo natančno potrdilo v vsej dejavnosti komunistov, ko so bili na Slovenskem na

oblasti, in njihovih naslednikov vse do danes.

Pričevanje za resnico

Po drugi svetovni vojni so ga novi oblastniki že 11. maja 1945 zaprli in 23. junija na prvem procesu zoper »vojne zločince« obtožili delovanja zoper OF. Očitati so mu, da je bil kot književnik, politik in urednik v službi zasedbenih sil in eden najvišjih idejnih voditeljev »slovenskega fašizma«; tako je o njem namreč leta 1945 pisal *Slovenski poročevalec*.

Na procesu je Velikonja odkrito pojasnjeval, da kot katoličan ni mogel sodelovati s komunizmom. Zato se je proti njemu idejno bojeval. Da bi bil videti večji zločinec, so njegovo obsodbo povezali z obsodbo nekaterih ljudi, s katerimi ni imel nič skupnega. Velikonja si ni delal utvar ter je pogumno in mirno dopolnil svoje pričevanje za resnico. Obsodili so ga na smrt, na trajno izgubo državljanskih pravic in zaplenbo imovine. Obsodbo je vojaško sodišče potrdilo in naslednji dan, 25. junija 1945, so ga ustrelili na strelišču pod Golovcem. Njegovo truplo so morilci skrili.

p. METOD BENEDIK